

УДК 930.25(092)(477.83)

НАЛИВАЙКО Юлія Василівна
асистент кафедри документознавства та
інформаційної діяльності
Київського національного університету
культури і мистецтв (Київ).

О. Я. МАЦЮК ЯК ДОСЛІДНИК ІСТОРІЇ ПАПЕРУ ТА ФІЛІГРАНЕЙ

У статті описано внесок у дослідження історії паперу та філіграней співробітника Центрального державного історичного архіву України у м. Львові О. Я. Мацюка.

Ключові слова: О. Я. Мацюк, архів, філігранологія, документознавство.

The article is devoted to the contribution to the study of the history of paper and watermarks by employee of the Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv O. Matsyuk.

Keywords: O. Matsyuk, archive, the history of paper, records management.

В статье описан вклад в исследование истории бумаги и филиграней сотрудника Центрального государственного исторического архива Украины в г. Львове О. Я. Мацюка.

Ключевые слова: О.Я. Мацюк, архив, филигранология, документоведение.

В історії вітчизняної архівної галузі друга половина ХХ ст. позначилася значною активізацією історико-документознавчих досліджень [2]. Одним із найпомітніших подвижників розвитку спеціальних історичних дисциплін (далі — СІД) цілком заслужено вважають колектив Центрального державного історичного архіву України у м. Львові (далі — ЦДІАЛ України), що став ініціатором заснування постійного семінару з архівознавства, джерелознавства та СІД (далі — Семінар) [1].

Характеризуючи дослідження львівських істориків-архівістів, які об'єдналися навколо центру наукової комунікації при ЦДІАЛ України, варто зазначити, що студійні на-

прями були досить різновекторними. Найбільше вони відзначились у вивченні історичних характеристик документа завдяки студіюванням у галузі дипломатики, палеографії, сфрагістики тощо [1]. Також вагомий внесок було зроблено у розвиток археографії, топонімії, метрології, хронології, нумізматики. Професійний інтерес приділявся питанням історії архівів та архівних установ.

Дослідження здобутків львівського наукового осередку засвідчує неабияку результативність, що в першу чергу асоціюється з іменем непересічної постаті у вітчизняній науці — Ореста Ярославовича Мацюка (1932–1999) [1]. Творчий спадок і життєвий шлях архівіста, краєзнавця, доктора історичних наук, директора ЦДІАЛ України (з 1991 по 1999 рр.) знайшли відображення в доробку В. В. Бездрабко [1], Я. Р. Дашкевича [6], Я. Д. Ісаєвича [8], І. І. Сварника [23] та ін. Окрім того пам'яті історика була присвячена збірка наукових статей і спогадів, видана зусиллями Д. І. Пельц, І. Л. Бутича, Я. Р. Дашкевича та ін. [22].

Наукова діяльність О. Я. Мацюка упродовж багатьох десятиліть була нерозривно пов'язана із Центральним державним історичним архівом України у м. Львові, де він відбувся як науковець [22, с. 10–14].

Одним із наставників та ідейних натхненників дослідника, зі слів сучасників, був учень М. С. Грушевського, відомий український історик І. П. Крип'якевич [22, с. 10–14]. Із-поміж інших наукових напрямів найбільше зацікавлення молодого науковця викликала історія виготовлення паперу в Україні [22, с. 10–14]. Хронологічні межі студіювань О. Я. Мацюка простягалися від перших згадок про виготовлення вітчизняного паперу до другої половини ХХ ст.

Тематика його творчого спадку була досить різноманітною. Дослідник вивчав не лише водяні знаки окремих осередків виготовлення паперу [24, спр. 372, арк. 141–194], а й системно досліджував українські папірні ХVІ ст. [24, спр. 372, арк. 21–51], паперову промисловість України кінця ХVІІІ – першої половини ХІХ ст. [24, спр. 415, арк. 117–146], філіграні документів львівських вірмен ХVІ–ХVІІ ст. [24, спр. 442, арк. 133], водяні знаки вітчизняних папірень ХVІ – початку ХХ ст. [10]. Найбільшу увагу О. Я. Мацюка викликали українські водяні знаки на папері, які датуються

XVIII ст. [9]. На думку архівіста, саме у цей період вони стали самобутніми та набули характеристик, властивих лише Україні, відходячи від західноєвропейських штампів [9].

О. Я. Мацюк до філігранологічних досліджень підходив не лише з позиції висвітлення окремих питань історії українських папірень та їх водяних знаків, а брався за системне осмислення окремих проблем вітчизняної філігранології. Історик займався пошуком відповідей на питання з історії та методології філігранології; вивчав становлення та розвиток спеціальної історичної дисципліни, акцентуючи увагу на тому, що вона досягла значних успіхів лише в першій половині ХХ ст. [9]. Архівіст з'ясував, що завдяки накопиченим знанням стало можливим встановлення дат більшості українських документів, які було створено протягом XIV–XIX ст. Для О. Я. Мацюка визначення дат укладання письмових пам'яток є найголовнішим завданням філігранології, завдяки чому вона стає в пригоді дослідникам [9].

Питання об'єктно-предметної сфери філігранології запропоновано істориком-архівістом на обговорення на засідання науково-теоретичного семінару, яке відбулось 17 листопада 1976 р. [4]. У доповіді «Філігранологія. Стан і завдання в Українській СРСР» він зупинився на визначенні предмета філігранології, наголосивши, що основним завданням науковців, які працюють у цій галузі є «колекціонування філіграней від найдавніших часів до 40-х рр. ХХ ст. з паперу вітчизняного і зарубіжного походження, з інкунабул і стародруків, особливо кириличних», а також виявлення архівних документів і періодичних видань із історії паперової промисловості [4].

Дослідник долучився також до розроблення філігранологічної терміносистеми, запропонувавши визначення основних понять, якими оперує філігранологія. Так, під поняттям «філігрань» він розумів «прозоре зображення, що відтворене на папері при його відливанні, для чого на сітці форми вшивали рисунок з шовку або робили його з дротиків або бляшок» [9].

О. Я. Мацюк узагальнив і розкрив основні принципи виявлення, описання та копіювання водяних знаків, які ним застосовувались у практичній діяльності [9]. Серед них можна виокремити такі: 1) «копіювання нового водяного

знака на папері слід починати тільки після перегляду цілої справи, опису, фонду або декількох стародруків, коли будуть знайдені всі потрібні фрагменти водяних знаків і найчіткіші їх зображення...»; 2) «...крім одного зображення даного типу, можуть бути кілька їх відмін, тому корисно зібрати максимальну їх кількість...»; 3) «найкраще копіювати водяні знаки методом просвічуванням на прозору кальку олівцем або тушшю на спеціально обладнаному копіювальному столі із сильним підсвічування ... при виїзді в інші міста досить мати дощечку із прозорого матеріалу...»; 4) «... копіювати найкраще тушшю, бо копії, виготовлені олівцем і призначені для публікації, треба спочатку зняти на фотоплівку і лише після цього друкувати на фотопапері...»; 5) «...колекція філіграней потребує спеціального обліку ... для цього рекомендуємо завести спеціальну книгу...» [9].

Також О. Я. Мацюк запропонував власне бачення структури книги реєстрації філіграней, а саме: 1) порядковий номер філіграні; 2) архів, бібліотека і т. п.; 3) фонд; 4) опис; 5) номер справи, книги, папки і т. п.; 6) номер аркуша або документа; 7) дата написання документа; 8) місце складання документа (населений пункт); 9) характеристика паперу (якість паперу, колір, товщина, сітка, формат, матеріал: ганчірний, дерев'яний...; 10) ціна аркуша паперу (якщо є така позначка) [9].

Досліджуючи особливості датування документів, О. Я. Мацюк на основі аналізу паперу та водяних знаків описав різницю між часом виготовлення та часом використання паперу з певними філігранями, визначив способи встановлення часу написання недатованих документів або дат створення стародруків без вихідних даних, виявлення фальсифікатів і підробок [7].

О. Я. Мацюк відзначився також виданням чималої кількості рецензій і відгуків на праці вітчизняних і зарубіжних дослідників історії паперу. Так відомо, що він прорецензував підручник О. І. Каменцевої та М. В. Устюгова «Русская сфрагистика и геральдика» [12].

Також відгукнувся про працю дослідника соціально-політичні передумови виникнення книгодрукування, закономірностей виникнення друкарства в Україні, історії паперу, на якому були надруковані т. зв. «федоровські»,

видання Є. Л. Немировського «Начало книгопечатания на Украине. Иван Федоров» [13].

Значну увагу історик-архівіст приділяв вивченню зарубіжних фахових видань. Дослідник здійснив огляд праці З. В. Участкіної «До історії російських паперових мануфактур та їх водяних знаків», надрукованої Міжнародним товариством із видання праць історії паперу і філіграней в м. Гільверсум у Голландії в 1962 р. [18]. Згодом, у 1966 р., О. Я. Мацюк надрукував короткий огляд основних публікацій вищезгаданого товариства як одного із провідних осередків розвитку філігранології в світі, запропонувавши освоєння зарубіжного досвіду вітчизняними науковцями [17]. Останнє перевидання альбому «Папірні в Польщі в XVI ст.» авторства Я. Птасьніка, К. Пекарського, В. Будки (1971 р.) також стало предметом наукової критики О. Я. Мацюка [15]. Належно оцінивши видання польських колег, дослідник вказав на окремі неточності поданого матеріалу щодо приналежності папірні околиць Львова, заснованої в 1599 р. Валентином Кмеллером [15].

Архівіст долучився також до вивчення українського книгодрукування, зокрема докладно описував історію книгодрукування на Прикарпатті в першій чверті XVII ст. [11].

Варто зазначити, що особливу увагу науковець приділив студіюванню періоду зародження книгодрукування в Україні та ролі Івана Федорова. Історик-архівіст ініціював обговорення питання т. зв. «дофедорівського» книгодрукування [21]. Зокрема у своїх виступах на семінарах при ЦДІАЛ України та публікаціях у фаховій періодиці історик долучається до полеміки щодо актуального серед наукових кіл того часу обговорення факту існування друкарень в Україні до Івана Федорова [20; 21; 24, спр. 392, арк. 138–157]. Завдяки архівісту до наукового обігу введено беззаперечні, підтверджені архівними джерелами докази щодо існування на території нашої держави друкарні задовго до Івана Федорова [21]. Дослідивши масив історичних джерел, О. Я. Мацюк прийшов до висновку, що перша відома вітчизняна друкарня була заснована у 1460 р. у Львові українцем Степаном Дропаном (подарував її Онуфрієвському монастиреві) [21]. Згодом друкарня двічі відновлювала роботу у 1518 та 1571 рр. завдяки фундаціям князів Острозьких.

Послугуючись віднайденими відомостями в післямові до Львівського «Апостола» Івана Федорова (1574 р.) і написові на надгробній плиті Івана Федорова, О. Я. Мацюк брався стверджувати, що до 1574 р. на території нашої держави існували не одна друкарня. Мало місце припущення про існування декількох друкарень (близько десятка) [20]. Варто зазначити, що О. Я. Мацюк займався також пошуком книг, надрукованих цими друкарнями упродовж майже цілого століття (XV ст. – першої половини XVI). З'ясувалося, що, по-перше, тираж цих видань через недосконалість і примітивність самих друкарень був надзвичайно малим, а по-друге, стало відомо про цільове масове знищення виданих в Україні книг, що призвело, ймовірно, до їх втрати [21].

Результати багаторічних студій О. Я. Мацюка оприлюднені на сторінках часописів, протоколів семінарів при ЦДІАЛ України, загальнодержавних і закордонних конференцій, а також альбомів і монографій. Найвідоміші з них: «Папір і філіграні на українських землях (XVI – початок XX ст.)», 1974 р. [16]; «Філіграні архівних документів України XVIII–XX ст.», 1992 р. [19]; «Історія українського паперу», 1994 р. [14] та ін.

До прикладу, завдяки безлічі кропітких польових досліджень майже у всіх населених пунктах України, а також бібліотеках та архівах Росії й Польщі була видана монографія-альбом О. Я. Мацюка «Папір та філіграні на українських землях (XVI ст. – початок XX ст.)» [16]. Вона містить: історію паперової справи та паперовиробництва в Україні; обладнання папірень, сортів, мір і форматів старовинного паперу; водяних знаків; «каталог папірень», у якому представлено паперові фабрики України, а також безпосередньо альбом філіграней і штемпелів, що налічує більше шести з половиною сотень позицій [3].

Монографія О. Я. Мацюка «Історія українського паперу», видана у 1994 р., містить узагальнюючі результати багаторічної праці науковця, які знайшли відповідне поцінування серед колег і стали підставою для отримання ним наукового ступеня доктора історичних наук без попереднього захисту кандидатської дисертації [22, с. 19].

Варто зазначити, що серед експозиції Науково-методичного кабінету спеціальних історичних дисциплін,

відкритого у 1984 р. зусиллями співробітників ЦДІАЛ України, виставка із філігранологічної та сфрагістичної тематики посіла одне із провідних місць [5]. До її організації О. Я. Мацюк також докладав чимало зусиль. У залі, присвяченій філігранологічним дослідженням, експонувалися зразки документів із історії паперовиробництва різних часів і плани будови давніх паперових фабрик, зокрема виставлялися 12 гравюр, що ілюстрували основні етапи виготовлення паперу в Китаї [24, спр. 932, арк. 1–2].

Тож у другій половині ХХ ст. у стінах ЦДІАЛ України утворився та активно діяв центр наукової комунікації — постійний науково-теоретичний семінар із архівознавства та спеціальних історичних дисциплін, який сприяв активізації філігранологічних досліджень істориків і архівістів Львова, що, в свою чергу, дало відповідні позитивні зрушення у вітчизняній філігранологічній науці. Ці здобутки стали можливими у більшій мірі завдяки видатному українському дослідникові історії паперу та філіграней, архівісту О. Я. Мацюку.

1. *Бездрабко В.* Семінар з архівознавства та допоміжних історичних дисциплін ЦДІА України у Львові: науковий феномен [Текст] / Валентина Бездрабко // Записки Львів. нац. наук. б-ки України ім. В. Стефаника. – 2008. – № 1. – С. 546–579.
2. *Бутич І.* Наукова робота архівних установ України (1959–1965 рр.) [Текст] / І. Бутич // Архіви України. – 1966. – № 2. – С. 3–19.
3. *Гавриленко В. О.* Мацюк О. Я. Папір та філіграні на українських землях (XVI – початок ХХ ст.) [Текст] / В. О. Гавриленко // Архіви України. – 1974. – № 3. – С. 83–84.
4. *Вавричин М. Г.* [Без назви] [Текст] / М. Г. Вавричин // Архіви України. – 1977. – № 1. – С. 90–91.
5. *Врадій Н. Ф.* Науково-методичний кабінет із спеціальних історичних дисциплін у ЦДІА УРСР у м. Львові [Текст] / Н. Ф. Владій // Архіви України. – 1986. – № 6. – С. 36–40.
6. *Дашкевич Я.* Орест Мацюк [Текст] / Ярослав Дашкевич // Постаті : нариси про діячів історії, політики, культури. – Львів : Львів. відділення ІУАД ім. М. С. Грушевського НАНУ ; ЛНУ ім. І. Франка, 2006. – С. 672.
7. *Захарчишина П.* Семінари з питань джерелознавства і спеціальних історичних дисциплін [Текст] / П. Захарчишина // Архіви України. – 1965. – № 4. – С. 93–96.
8. *Ісаєвич Я. О.* Я. Мацюк — дослідник історичних джерел [Текст] / Ярослав Ісаєвич // Студії з архівної справи та документознавства. – Київ, 1999. – Т. 4. – С. 157–159.

9. Мацюк О. Виявлення та описання водяних знаків у рукописних джерелах XVIII – початку XIX ст. [Текст] / О. Мацюк // Архіви України. – 1974. – № 6. – С. 49–53.
10. Мацюк О. Водяні знаки деяких українських папірень XVI – початку XX ст. [Текст] / О. Мацюк // Наук.-інформ. бюлетень Архів. управління УРСР. – 1964. – № 1. – С. 13–26.
11. Мацюк О. До історії книгодрукування на Прикарпатті в першій чверті XVII ст. [Текст] / О. Мацюк // Архіви України. – 1974. – № 3. – С. 70–74.
12. Мацюк О. Я. Е. И. Каменцева, Н. В. Устюгов. Русская сфрагистика и геральдика [Текст] / О. Я. Мацюк // Архивы Украины. – 1974. – № 5. – С. 85–86.
13. Мацюк О. Я. Е. Л. Немировский. Начало книгопечатания на Украине. Иван Федоров [Текст] / О.Я. Мацюк // Архивы Украины. – 1974. – № 4. – С. 78–80.
14. Мацюк О. Історія українського паперу [Текст] / О. Мацюк / НАН України ; Ін-т укр. археографії та джерелознавства ; ЦДІАЛ України та ін. – К., 1994. – 186 с.
15. Мацюк О. Нове видання з філігранології [Текст] / О. Мацюк // Архіви України. – 1972. – № 3. – С. 85–86.
16. Мацюк О. Папір та філіграні на українських землях (XVI – початок XX ст.) [Текст] / О. Мацюк. – К. : Наук. думка, 1974. – 295 с.
17. Мацюк О. Публікації Міжнародного товариства по виданню праць з історії паперу і філіграней [Текст] / О. Мацюк // Архіви України. – 1966. – № 6. – С. 81–84.
18. Мацюк О. Цінне дослідження [Текст] / О. Мацюк // Наук.-інформ. бюлетень. – 1963. – № 6. – С. 69–70.
19. Мацюк О. Філіграні архівних документів України XVIII–XX ст. [Текст] / О. Мацюк / АН України ; Археограф. комісія. ; Ін-т укр. археографії та ін. – К. : Наук. думка, 1992. – 347 с.
20. Мацюк О. Чи було книгодрукування на Україні до Івана Федорова [Текст] / О. Мацюк // Архіви України. – 1968. – № 2. – С. 3–14.
21. [Мацюк О.] Ще про початки книгодрукування на Україні [Продовження статті : Чи було книгодрукування на Україні до Івана Федорова [Текст] / [О. Мацюк] // Архіви України. – К., 1968. – № 3 – С. 26–27.
22. Нескінченна подорож: Книга пам'яті Ореста Мацюка [Текст] / уклад. : Г. Сварник, І. Сварник, Б. Якимович ; редкол. : Б. Якимович, Д. Пельц (співголови), Г. Сварник та ін. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. – 372 с., іл., портр.
23. Сварник І. Пам'яті Ореста Ярославовича Мацюка (1932–1999) [Текст] / Іван Сварник // Укр. археограф. щорічник. – Вип. 3/4. – К., 1999. – С. 742–745.
24. Центральний державний історичний архів України, м. Львів, ф. 1, оп. 1.

REFERENCES

1. Bezdrabko, V. (2008). *Seminar z arkhivознавства та допоміжних історичних дисциплін TsDIA України u Lvovi: naukovyi fenomen* [Seminar Archival and auxiliary historical disciplines Central State

- Historical Archives of Ukraine in Lviv: the scientific phenomenon]. *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka* [Notes Lviv National Scientific Library of Ukraine], 1, 546–579. [in Ukrainian].
2. Butych, I. (1966). *Naukova robota arkhivnykh ustanov Ukrainy (1959–1965 rr.)* [The scientific work of archival institutions in Ukraine (1959–1965 years)]. *Arkhivy Ukrainy* [Archives of Ukraine], 2, 3–19. [in Ukrainian].
 3. Havrylenko, V. (1974). *Matsiuk O. Ia. Papir ta filihrani na ukrainskykh zemliakh (XVI – pochatok XX st.)* [O. Matsyuk. The Paper and filigree in the Ukrainian lands (XVI – the beginning of XX century)]. *Arkhivy Ukrainy* [Archives of Ukraine], 3, 83–84. [in Ukrainian].
 4. Vavrychyn, M. (1977). *[Bez nazvy]* [[Untitled]]. *Arkhivy Ukrainy* [Archives of Ukraine], 1, 90–91. [in Ukrainian].
 5. Vradii, N. (1986). *Naukovo-metodychnyi kabinet iz spetsialnykh istorychnykh dystsyplin u TsDIA URSS u m. Lvovi* [Science and methodical cabinet of special historical disciplines in the Central State Historical Archives in SSR. Lviv]. *Arkhivy Ukrainy* [Archives of Ukraine], 6, 36–40. [in Ukrainian].
 6. Dashkevych, Ia. (2006). *Orest Matsiuk* [Orest Matsyuk]. In *Postati: Narysy pro diiachiv istorii, polityky, kultury* [Persons: Essays on the figures of history, politics, culture] (p. 672). Lviv: Lviv branch of UIAS name M. S. Grushevsky NASU; LNU name I. Franko [in Ukrainian].
 7. Zakharchyshyna, P. (1965). *Seminary z pytan dzhereloznavstva i spetsialnykh istorychnykh dystsyplin* [Seminars on issues of source and special historical disciplines]. *Arkhivy Ukrainy* [Archives of Ukraine], 4, 93–96. [in Ukrainian].
 8. Isaievych, Ia. (1999). *O. Ia. Matsiuk — doslidnyk istorychnykh dzherel* [O. Matsyuk — researcher of historical sources]. *Studii z arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva* [Studio of Archives and Documentation], 4, 157–159. [in Ukrainian].
 9. Matsiuk, O. (1974). *Vyavlennia ta opysannia vodianykh znakiv u rukopysnykh dzherelakh XVIII – pochatku XIX st.* [Identification and description of watermarks in manuscript sources XVIII – early XIX century]. *Arkhivy Ukrainy* [Archives of Ukraine], 6, 49–53. [in Ukrainian].
 10. Matsiuk, O. (1964). *Vodiani znaky deiakyykh ukrainskykh papiren XVI – pochatku XX st.* [Watermarks of some Ukrainian paper factories XVI – early XX century]. *Naukovo-informatsiinyi biuletyn*, [Scientific newsletter] 1, 13–26. [in Ukrainian].
 11. Matsiuk, O. (1974). *Do istorii knyhodrukuvannia na Prykarpatti v pershii chverti XVII s.* [To history book printing in the Carpathian region in the first quarter of the XVII century]. *Arkhivy Ukrainy* [Archives of Ukraine], 3, 70–74. [in Ukrainian].
 12. Macjuk, O. (1974). *E. I. Kamenceva, N. V. Ustjugov. Russkaja sfragistika i geraldika* [E. Kamenceva, N. Ustjugov. Russian sfragistika and heraldry]. *Arkhivy Ukrainy* [Archives of Ukraine], 5, 85–86. [in Russian].
 13. Macjuk, O. (1974). *E.L. Nemirovskij. Nachalo knigopечатaniia na Ukraine. Ivan Fedorov* [E. Nemirovsky. The beginning of publishing in Ukraine. Ivan Fedorov]. *Arkhivy Ukrainy* [Archives of Ukraine], 4,

- 78–80. [in Russian].
14. Matsiuk, O. (1994). *Istoriia ukrainskoho paperu* [The history of Ukrainian paper]. Kyiv. [in Ukrainian].
 15. Matsiuk, O. (1972). *Nove vydannia z filihranolohii* [The new edition of the history of paper and watermarks]. *Arkhivy Ukrainy [Archives of Ukraine]*, 3, 85–86. [in Ukrainian].
 16. Matsiuk, O. (1974). *Papir ta filihrani na ukrainskykh zemliakh (XVI – pochatok XX st.)* [The Paper and filigree in the Ukrainian lands (XVI – the beginning of XX century)]. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
 17. Matsiuk, O. (1966). *Publikatsii Mizhnarodnoho tovarystva po vydanniu prats z istorii paperu i filihranei* [Publication of the International Society for the publication of works on the history of paper and filigree]. *Arkhivy Ukrainy [Archives of Ukraine]*, 6, 81–84.
 18. Matsiuk, O. (1963). *Tsinne doslidzhennia* [Valuable Research]. *Naukovo-informatsiinyi biuletyn [Scientific newsletter]*, 1963, 6, 69–70.
 19. Matsiuk, O. (1992). *Filihrani arkhivnykh dokumentiv Ukrainy XVIII–XX st.* [The filigree of archival documents Ukraine XVIII–XX centuries]. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
 20. Matsiuk, O. (1968). *Chy bulo knyhodrukuvannia na Ukraini do Ivana Fedorova* [Did the book printing was in Ukraine up to Ivan Fedorov]. *Arkhivy Ukrainy [Archives of Ukraine]*, 2, 3–14. [in Ukrainian].
 21. *Shche pro pochatky knyhodrukuvannia na Ukraini* [More about the beginnings of book printing in Ukraine]. (1968). *Arkhivy Ukrainy [Archives of Ukraine]*, 3, 26–27. [in Ukrainian].
 22. Svarnyk, H., Svarnyk, I. & Yakymovych, B. (Eds.). (2009). *Neskinchenna podorozh: Knyha pam'iaty Oresta Matsiuka* [Neverending Journey: The book Orestes Matsyuk memory]. Lviv: Vyd. tsentr LNU imeni Ivana Franka. [in Ukrainian].
 23. Svarnyk, I. (1999). *Pam'iaty Oresta Yaroslavovycha Matsiuka (1932–1999)* [In memory of Yaroslav Matsyuk (1932–1999)]. *Ukrainskyi arkhieohrafichnyi shchorichnyk [Ukrainian Archaeological Yearbook]*, 3/4, 742–745. [in Ukrainian].
 24. Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv, m. Lviv, Ukrainy [Central State Historical Archive Ukraine in Lviv], f. 1, in. 1. [in Ukrainian].

О. Я. Мацюк як дослідник історії паперу та філіграней.

Наливайко Ю. В., асистент кафедри документознавства та інформаційної діяльності Київського національного університету культури і мистецтв (Київ).

Українська біографістика = Biographistica ukrainica. – К., 2015. – Вип. 12. – С. 163–174.

Стаття присвячена творчому спадку у галузі історії паперу, філіграней та книгодрукування одного із найбільш визначних представників львівської джерелознавчої школи заснованої на початку другої половини ХХ ст. при Центральному державному історичному архіві України в м. Львові О. Я. Мацюку. Наукові зацікавлення історика-архівіста були досить багатогранними. Він студіював питання історії окремих осередків виготовлення паперу в Україні,

системно вивчав українські папірні XVI ст., паперову промисловість України кінця XVIII – першої половини XIX ст., філіграні документів львівських вірмен XVI–XVII ст., водяні знаки вітчизняних папірень XVI – початку XX ст. Окрім того, деякі розвідки О. Я. Мацюка стосувались проблем термінології, методології, визначення предметно-об'єктної сфери вітчизняної філігранології. Науковець відзначився також виданням чималої кількості рецензій і відгуків на праці вітчизняних і зарубіжних дослідників історії паперу. Значну частину своїх студій вчений відвів з'ясуванню особливостей початку книгодрукування на вітчизняних землях. Науковий спадок львівського дослідника уміщений на сторінках чималої кількості часописів, протоколів міжнародних, загальнодержавних наукових форумів, а також семінарських занять при Центральному державному історичному архіві України в м. Львові. Результат багаторічних студій з історії паперу та філіграней відображений в численних альбомах та монографіях укладених О. Я. Мацюком. Тож висвітлення історії життєвого і творчого шляху цієї непересічної особистості серед наукової спільноти нашої держави безсумнівно є важливою сторінкою вітчизняної біографістики.

Ключові слова: О. Я. Мацюк, архів, філігранологія, документознавство.

O. Matsyuk as a researcher of the history of paper and filigree.

Nalyvayko Yu. V., assistant Department of Documentation and Information of Kyiv National University of Culture and Arts (Kyiv).

Ukrainian biographical = Biographistica ukrainica. – K., 2015. – Vol. 12. – P. 163–174.

The article is devoted to the creative inheritance O. Matsyuk. His studies were focused on the history of filigree, paper and printing. He was a member of the Lviv scientific school, which was founded at the Central Historical Archives of state in Ukraine in Lviv in the second half of the twentieth century. Research interests of the historian and archivist were quite multifaceted. He studied the history of the individual cells making paper in Ukraine, studied the Ukrainian paper mills XVI century, paper industry Ukraine late XVIII – early XIX century, filigree documents of Lviv Armenian XVI – XVII century, watermarks Ukrainian paper mills XVI – early XX century. Some intelligence of O. Matsyuk concerned issues of terminology, methodology, the definition of subject-object of the history of paper and watermarks. The scientist also issued a significant number of comments on the works of local and foreign researchers of history paper. He also studied the peculiarities of early printing in Ukraine. The scientific legacy of Lviv researcher inserted in the pages of a considerable number of journals, reports of international and national scientific meetings and seminars at the Central State Historical

Archives of Ukraine in. Lviv. The result of years of studies on the history of paper and filigree reflected in numerous albums and books signed O. Matsyuk. So studying the history of the life and career of this outstanding personality among the scientific community of our country is undoubtedly important for the national biographical.

Keywords: O. Matsyuk, archive, the history of paper, records management.

О. Я. Мацюк как исследователь истории бумаги и филиграней.

Наливайко Ю. В., ассистент кафедры документоведения и информационной деятельности Киевского национального университета культуры и искусств (Киев).

Українська біографістика = Biographistica ukrainica. – К., 2015. – Вып. 12. – С. 163–174.

Статья посвящена творческому наследию в области истории бумаги, филиграней и книгопечатания одного из самых выдающихся представителей львовской источниковедческой школы основанной в начале второй половины XX в. при Центральном государственном историческом архиве Украины в г. Львове О. Я. Мацюка. Научные интересы историка-архивиста были достаточно многогранными. Он изучал отдельные вопросы истории изготовления бумаги в Украине, системно исследовал украинские бумажные фабрики XVI в., бумажную промышленность Украины конца XVIII – первой половины XIX в., филигранные документы львовских армян XVI–XVII вв., водяные знаки отечественного бумажного производства XVI – начала XX вв. Кроме того, некоторые разведки О. Я. Мацюка касались проблем терминологии, методологии, определения предметно-объектной сферы отечественной филигранологии. Ученый отличился также изданием большого количества рецензий и отзывов на труды отечественных и зарубежных исследователей истории бумаги. Значительную часть своих исследований он отвел выяснению особенностей начала книгопечатания на отечественных землях. Научное наследие львовского исследователя разместились на страницах большого количества журналов, протоколов международных, общегосударственных научных форумов, а также семинарских занятий при Центральном государственном историческом архиве Украины в г. Львове. Результат многолетних трудов по изучению истории бумаги и филиграней отражен также в альбомах и монографиях О. Я. Мацюка. Поэтому освещение истории жизненного и творческого пути этой незаурядной личности среди научного сообщества нашего государства несомненно является важной страницей отечественной биографистики.

Ключевые слова: О. Я. Мацюк, архив, филигранология, документоведение.